

דברי הימים

ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

נלקח מספר "שערי חיים" על פרשיות השבוע של מורינו הרה"צ שליט"א

כ"ד טבת התשפ"א
שנה ח'

פרשת שמות
שבת מברכין חודש שבט

גיליון 365

אין לקרוא גיליון זה בעת התפילה

ותחיין את הילדים

הגאון הצדיק רבינו החפץ חיים זצ"ל, סיפר על המגיד מדובנא זצ"ל כדלהלן: יום אחד הלך המגיד ברחוב העיר וראה עיוור עני, לבוש קרעים, וילד קטן אוחז בידו ומנחהו בדרכו. אדם אחר היה חולף על פניהם באדישות. אם ניהן בלב רגיש, היה מבליע אנחה על הצער והמדווים שיש בעולם. אם לב מתפעל לו, היה נותן בלבו הודאה לבוראו על חוש הראייה שחננו: "ברוך אתה ה', פוקח עיוורים".

למגיד מדובנא היה לב רגיש ולב מתפעל, אך על כולם היה לו לב רחום. עצר בדרכו, פנה אל השניים ונתן להם שלום ושאל: "אחי, מאין אתם?" העיוור מר נפש היה, רטן ולא ענה. הילד תלה במגיד עיניים נוגות, מיוסרות, סיפר שזה אביו, ואמו נפטרה, סיפר שקר להם במעונם הטוב, שאין עצים להסקה.

"עם מי אתה משוחח שם?", הפטיר העיוור לעבר בנו, "המשך ללכת!". המגיד התנצל ושאל: "אמור נא לי, כבר אכלתם?". "לא", השיב הילד. "לוקח אני את אבא לבית התמחוי לעניי העיר, שם נאכל את ארוחתנו ואחזירו לביתנו". לא היה טעם לשאול את הילד האם הוא לומד. במצבו, פטור היה מלימוד תורה. הציע להם המגיד: "בואו עימי, אתן לכם ארוחה משיבועה, טובה בהרבה מהאוכל בבית התמחוי". זיק של הכרת טובה ניצת בעיני הנער, עיניו נייערו לחיים והביעו פיקחות רבה כל כך, מהולה בעצב עמוק.

המגיד ביטל את תכניותיו, סב על עקבותיו, התאים צעדיו לצעדי הילד. הביאם לביתו המוסק, החם. וערך לפנייהם שולחן. שקד להנעים את שהותם, טרח להשיעם. גם האב העיוור הפשיר, נרגנותו נסדקה. "טעים", אישר ואף הוסיף כי "נעים כאן!". בעת ששמע המגיד מדובנא את דברי האב, שאלו: "התסכים להתגורר כאן? אקצה לכם חדר מוסק, שלוש פעמים ליום תקבלו כזו ארוחה. הינם אין כסף", מיהר להוסיף, והילד יוכל ללמוד בתלמוד תורה, חשב. על חשבוננו, כמוכן. האב העיוור התלבט. עיני הילד נצצו בתקווה. לבסוף הסכים האב, לניסיון. למעשה, התנחל בדירת המגיד, שיעבד את הבית לנרגנותו ולרצונותיו. והמגיד סבל הכול, הן גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכניה. במיוחד כאשר הילד החל לפרוח. קיבל מזון וביגוד, הלך ללמוד והתערה בחברה.

ברבות הימים נפטר האב, והילד המשיך לימודיו בשיבה. הוברר שיש לו זיכרון מדהים, לא שכח דבר מתלמודו. תפיסתו מהירה הייתה כבדק, שכלו חד כתער, מידותיו זכות כשמן, נשמתו טהורה כבדולה, התמדתו ושקידתו באין הפוגה. עד מהרה קנה שם טוב ונודע לתהילה. בנה בית לתפארת ועלה על כס רבנותה של ברודי, ושמו נערץ לדורות, הלא הוא הגאון האדיר רבי שלמה קלוגר זצ"ל. ועתה אמר החפץ חיים: נתאר לעצמנו מה היה קורה לו היה המגיד מבליע אנחה וממשיך בדרכו, והילד ממשיך להנחות את אביו לבית התמחוי? מה היה עם ישראל מפסיד, מה היה הילד מפסיד וכמה היה המגיד מפסיד?!

בתיה בת פרעה, כשהושיטה ידה לתיבה האם ידעה את מי היא מצילה?! האם שיערה שזה מושיעם של ישראל, אבי הנביאים, מנחיל התורה, שעל ידו תיזכר גם היא לטובה לנצח נצחים?! ולמעשה, כל ילד יהודי הוא כמשה בתיבה, אין לנו מושג איזה עתיד מזוהר נכון לו, ייתכן שיהיה לגדול הדור אם אך תינתן לו ההזדמנות, אם ייפתח לו פתח.

נמצאים אנו בימים טרופים מאוד, ימים שלא צפינו בחיינו שנועבור כפי שאנו עוברים אותו כעת. אפילו זקני לונדון אינם זוכרים ימים קשים שכאלו. חתונות ושמחות נהגים בהיחבא ובצמצום קהל ומשפחה, מי פילל לזאת? המגפיה הממשיכה להשתולל בתוכנו, ואינה מבדילה בין איש צעיר לאדם זקן בא בימים מכה בשלישית בעוצמתה, ושוב נמצאים ילדי עמך ישראל בתוך הבתים הסגורים ללא יכולת לחזור למסגרת הלימודים כרגיל וכימיה יממה. בטוחני שלאחר שיעור לחזור לשגרה בצורך לעזור לרבים ולהשאלה לגבינו פשוטה: כשנראה ילד יהודי הזקוק לעזרה, האם נסתפק באנחה ומשיכת כתפיים או נושיט יד, כבתיה בת פרעה? גם ההורים צריכים לדעת שימים אלו קשה לכל בני הבית, וצריך להבין את נפש הילד, במיוחד בימים אלו, ולהשקיע יותר מהרגיל בחינוכו.

ראיתי מעשה שקרה לאחר השואה: הרבה יהודים נלקחו לכנסיות מגיל ינקות וגדלו כנוצרים לכל דבר ואפילו הם עצמם לא ידעו שהם יהודים ולא היה ניתן להבחין כלפי חוץ מיהו יהודי. צדיק אחד שהיה מנסה לברר ולהציל את הילדים האלה מהשמדה רוחנית, ניגש לבעל הכנסיה הכומר הראשי, וביקש ממנו שיתן לו את הילדים. שאל אותו הכומר: "מהיכן תדע מי הוא יהודי ומי לא יהודי, וחוף מזה עכשיו השעה מאוחרת והם רוצים לישון".

אמר לו הצדיק: "תן לי רק כמה דקות ואני אברר מי מהילדים הוא יהודי ומי לא". הכומר שהיה בטוח שבודאי לא יצליח לברר בכמה דקות, הסכים לבקשת הצדיק. נכנס הצדיק לאולם וקרא בקול רם: "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד". מתוך מאות הילדים, רצו אליו עשרות ילדים יהודים וצעקו: "מאמא, מאמא", וזאת בזכות 'קריאת שמע' שהיתה קוראת להם אמם בכל ערב לפני השינה בזמן שהיו בעריסות.

צריכים ההורים להדריך את הילדים בדרך הישרה ואם צריך להוכיחם צריך שההוכחה תהיה בנחת ובחכמה, אף שכולנו לחוצים מספיק בימים טרופים אלו. ועל זאת נאמר במשלי "דרכיה דרכי נועם, וכל נתיבותיה שלום", וכפי שכבר למדנו כי חשיבות החינוך מגיל ינקות מרומם במשלי "חנוך לנער על פי דרכו". על "פי", כוונתו על פתח (התחלת דרכו). לסיימו, לכן ההורים צריכים לדעת שכדי להצליח בחינוך ילדיהם, צריכים הם לתת לילדיהם דוגמא אישית למופת, כי ההורים הם המראה של ילדיהם ועיני הילדים נשואות אל הוריהם, כמו שכתוב "תפארת בנים אבותם", אם כן הורים המשקיעים את כוחם ומרצם בעניי העולם הזה, רוב הסיכויים הם, שלא יצליחו.

משל למה הדבר דומה, לרופא המנסה לשכנע אנשים שלא יעשנו סיגריות ושזה לא טוב לבריאות, בעוד הסיגריה דלוקה בידו והוא בעצמו מעשן אותה. ולענייננו, הורים אינם יכולים לצפות שילדיהם ישאפו בראש ובראשונה לתורה ולמצוות כל עוד אין הם נותנים להם את הדוגמא הראויה לכך.

הערוך

זמני השבת

- 3:55 הדלקת הנרות:
- 4:10 מנחה וקבלת שבת:
- 9:30 פירות טיש:
- 6:52 עלות השחר:
- 8:04 נץ החמה:
- 8:00 דף היומי:
- 9:00 שחרית:
- 10:05 - 9:29 סופ"ז ק"ש:
- 12:08 הצות:
- 12:38 מנחה גדולה:
- 4:05 מנחה וסעודה ג':
- 5:09 מוצאי שב"ק:
- 5:25 מוצאי שב"ק - ר"ת:
- 6:15 אבות ובנים:
- 7:15 דף היומי מוצש"ק:

זיכוי הרבים

רכשו לכם זכות הפצת הגליון 'דברי חיים' להצלחה ולסיד"ש בכל העניינים או להנצחת קרוביכם.

kehiladivreichaim@gmail.com

נדבת

הדפסת הגיליון והפצתו

לע"נ

האשה החשובה

והכבודה מרת יהודית

חנה מקסוול ע"ה בת

הר"ר שלמה וויט זצ"ל

נלב"ע כ"ז ניסן התשנ"ב

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו:

יש לזקדק למה כתב ואלה דמשמע שמוסיף על ענין ראשון, והלא ספר שמות הוא ספר חדש, עוד יש להבין לשון הקרא הבאים דמשמע לשון הוה הול"ל אשר באו לשון עבר, ובפרט דאח"כ כתיב איש וביתו באו לשון עבר, וכח הכלי יקר דבאמת היו שני בייאות למצרים, א' כשבאו בפעם הראשון עם יעקב אביהם ואז באו בדרך כבוד וכמו שמצינו בסוף פרשת ויגש שפרעה קרבם ונתן להם מיטב הארץ לשבת בה, ולא הרגישו ענין הביאה למצרים בכל התוקף רק כמו משנה מקום, אבל אחר מיתת יוסף ואחיו והתחיל השיעבוד בתקפו, הרגישו שאין זה רק שינוי מקום בעלמא אלא ירידה נוראה מארץ ישראל למקום שפל ונבזה וגלות מר, לכן היה אז בבחינת ביאה חדשה לארץ מצרים, לכן כשמתחיל התורה פרשת גלות מצרים, לאחר שהביא מיתת יוסף בסוף פרשת ויחי, בהמשך מזו היה ביאה חדשה לארץ מצרים, לכן כתיב ואלה שמות בני ישראל הבאים שלאחר מיתת יוסף הרגישו שבאים עכשיו למצב חדש של גלות, את יעקב מה שבאו עם יעקב זה ענין עבר, כי הביאה עם יעקב היה ביאה שונה לגמרי, ועכשיו התחיל ביאה חדשה של גלות מצרים, ומיושב דיוקים הנ"ל.

הבאים מצרימה:

הנה"ק מהר"ד מנעלזא ז"ל פי דלכך כתיב הבאים בלשון הוה, להורות שבכל ימי הגלות צריכים להרגיש שרק עכשיו באו ולא יתיימשך מאורך הזמן של הגלות, דברך כלל בתחילת הגלות בודאי מרגישים יותר השייכות לחזור להמקור, ולכן מצרים מתחיל במ' פתוחה ומסיים במ' סתומה להורות שיותר קל להיכנס למצרים ממצרים, שכיין שנכנס בתוכה קשה לצאת, ולכן בני"י הרגישו תמיד במ' הראשונה שהוא פתוחה אבל לא נכנסו לתוכה.

זה ביאור דברי רש"י דאעפ"י שמנאן בחייהן חזר ומנאן במיתתן הוודיע כמה חיבתן שנמשלו לכוכבים שמוציאן ומכניסן במספר שמות, דכלל ישראל אף שבהם בבחינת מיתה דהיינו בשפל המצב מחמת תוקף הגלות, מ"מ הקב"ה מחבבה ומונה אותן ככוכבים, ורש"י כתב על ואלה שמות הוודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים, כתב בשפת אמת "להודיע" הכונה שיש כאן הודעה מיוחדת על תפקיד כלל ישראל במשך הגלות, כמו שהוכוכבים תפקידם להאיר בחשכת לילה, וביתר חושך האור יותר חזק, כן בני ישראל אפילו בחשכת הגלות אין להם להתייאש אלא להאיר באור התורה, וכפי גודל החושך יש להתחזק יותר באור התורה, כי הוא מאיר בחזקה, ועי"ז יוכל להחזיק מעמד.

בני ישראל וגוי את יעקב איש וביתו באו:

התחיל בישראל וסיים ביעקב כתב החפץ חיים שהתורה מדגישה כי רק משום שירד יעקב אבינו ג"כ למצרים היה אפשר להשבטים עם משפחתם לירד עם ישראל סבא, אבל בלא יעקב אביהם לא היה אפשר להם להחזיק מעמד וללחום נגד ערות מצרים, כי יעקב אבינו הכין את עצמו בהיותו בבית לבן לידע איך להחזיק מעמד במקום צער, ובשביל זה נקרא ישראל כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל, לכן כתיב את יעקב בשביל שהיו עם יעקב ממילא איש וביתו באו, היו יכולים לבוא איש וביתו, וכן ביוסף נראה לו דמות דיוקנו של אביו כנ"ל.

איתא בפסיקתא: אם מבקש אתה לידע כמה מניין של ישראל יש רמז מראשי תיבות של השבטים, ר' של ראובן מאתים אלף, ש' של שמעון שלש מאות אלף, נ' של נפתלי חמשים אלף, י' שבראש השמות יהודה יוסף יששכר שלשים אלף, ז' דזבולון שבעה אלף, ג' דגד שלש אלף, ב' דבנימין שני אלפים, א' דאשר חד אלף ד' דדן ארבע אלפים, סך הכל חמש מאות ותשעים ושבעה אלף, ואותם ג' אלפים שהם חסרים רמז לאותן שנפלו בעגל ושבט לוי אינן בכלל פקודי בני ישראל.

ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף:

פרש"י עשה עצמו כאילו לא ידע, ויש להבין מה איכפת לי אם ידע את יוסף או לא, ואולי באמת לא ידעו, אלא המתבונן בפרשת יוסף ואחיו רואה בחוש שמי שרוצה להרע לאחר אף אם ישתדל בכל השתדלות שבעולם להרע להשני, אינו יכול לעשות נגד רצון ה' והראיה כי האחים חשבו תחבולות שונות מה לעשות

עם יוסף או להרגו או למכרו כעבד, ולבסוף לא די שנשאר חי אלא נעשה מלך ושליט גדול, והאחים היו כמו עבדים לו, וכן אשת פוטיפר רצה להרע לו וכן שר המשקים באמרו נער עבד עברי [כמבואר ברש"י שם] ולבסוף נעשה מלך, מזה אנו רואים שמה שהאדם חושב שהוא יכול לעשות לאחרים זה רק דרך ארעי אבל רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום, וכן אם היה המלך חדש חושב ולומד ממעשה יוסף, שאף אם ירע לבני ישראל אבל לבסוף לא יוכל להם ויהיה לבני ישראל גאולה ונצחון על מצרים בודאי לא היה מתחיל לשעבד בני ישראל, וכמו שאנו רואים שהגאולה בא ע"י משה שניצול דוקא ע"י בת פרעה, אבל עשה עצמו כאילו לא ידע המעשה יוסף, ולא למד מוסר השכל ולכן רשעתו גבר עליו.

או יאמר שלא ידע את יוסף לא הכיר טובה ליוסף שהציל את כל מצרים, והקליפה של מצרים לשון מיצר שחושב על עצמו ולא על אחרים, וענין יציאת מצרים הוא ההיפוך להכיר טובה, ומשה נקרא בשם זו כל ימיו שבזה הכיר טובה לבת פרעה שמשך אותו מן המים.

כתב זפתי מהר"ק דיש ליישב דברי רש"י לפי המבואר להלן בפרשה וראיתם על האבנים אם בן הוא והמיתן אותו, וקשה על הלשון דהול"ל כי יולד זכר תמיתו אותו, אלא פרעה ידע שרציחה הוא א' מהג' עבירות שהוא ביהרג ואל יעבור, ובודאי המילדות יסכימו להרוג את עצמם ולא יהרגו ילדי ישראל ח"ו, אמנם על הריגת עובר ליכא חיוב יהרג ואל יעבור בישראל כי עובר רק בלאו, אבל עכו"ם חייב מיתה על הריגת עובר [עי' חולין דף ל"ג]. לכן חשב פרעה שכיון ששפרה ופועה הם ישראלים א"כ אף שלא יקיימו ציווי בנוגע להריגת ילדים אבל על הריגת עובר דליכא בזה יהרג ואל יעבור בודאי יקיימו דבריו כי יראו ממנו, ומשום כך אמר וראיתן על האבנים בשעה שהיא יושבת על המשבר ועדיין לא נולד הוולד אז תהרגו את העובר, אמנם ידוע שקודם מתן תורה היו להם דין בן נח להומרא, וכיון שדינם כנכרי א"כ חייבין על רציחת העובר ג"כ ויהרגו ולא יעברו, אבל פרעה עשה עצמו כאילו לא ידע שיטת יוסף שדינם כבני נח, אלא אמר להם שדינם כישאל ולכן ציום על הריגת עובר, אבל הם לא שמעו לו אלא ותחיין את הילדים ומסרו נפשם אפילו על חיי עובר.

הבה נתחכמה לו:

קצת קשה דהול"ל להם לשון רבים, וי"ל דקאי על כח כלל ישראל הנקראים בשם שבטים נפש, נפש אחת ושורש אחת חצובה מתחת כסא הכבוד, ועי"ל דיש כאן רמז למה שאמרו חז"ל [הובא ברש"י פרשת וארא ו' ט"ז] למה נימנו שנותיו של לוי שכל זמן שאחד מן השבטים קיים לא היה שיעבוד, והנה בבוא לוי למצרים היה בן 43 שנה [עי' לכן עזרא שמות ב' ב' שהביא חשבון זו] וימי שנותיו היו 137 שנה, נמצא שבמצרים חי 94 שנה, ובני ישראל היו במצרים 210 שנה פחות 94 שנה של חיי לוי נמצא שכל זמן השיעבוד היה 116 שנה, ומשה רבינו היה בן שמונים שנה כשיצאו ממצרים, נמצא ממיתת לוי עד שנוולד משה רבינו היה 36 שנה [דהיינו בין 116 לשמונים שנה של משה], וזה מה שרמזו כאן הבה נתחכמה לו לאותן ל"ו שנה קודם שנוולד משה נעשה תחבולות שלא יהיה ח"ו מי להושיע.

ובני ישראל פרו וישרצו וגוי:

וכי רש"י מלמד שנוולדו ששה בכרס א', צספר אזנים לתורה הניא שמשכיל א' צחק לפני הגר"ל גאמלון ז"ל ואמר איך ידעו חז"ל לומר דבר מוגזם כזה, בשלמא מה שנכתב בתורה אי אפשר להכחיש אבל להמציא דברים אלו איך שייך, ות"ל לו הגאון הנ"ל ראשית כל אנו מאמינים שחז"ל הק' ידעו הכל במסורת מדוייקת, אמנם בלא"ה יש ראיה מוכרחת בתורה דנגולה ששה בכרס א', כי בפרשת במדבר במספר הבכורים היו קצת יותר מכ"ב אלף, מבן ל' יום ולמעלה, וכמה בני ישראל היו, הלא מבן כ' עד בן ס' היה ס' רבוא, וביחד עם פחות מכ' ויותר מס' בודאי היו כשני מליון וחצי, נמצא שהיו כ"ב אלף בכורות כנגד שני מליון וחצי זכרים, ואיך זה שייך אם לא נאמר שבכל המשפחה היו כששים או יותר זכרים, ובודאי נולדו ששה בכרס א', והוא הפלא ופלא!

וימררו את חייהם בעבודה קשה:

החכם ז"ל פי שטעמי הניגונים הם קדמא ואזלא, כי קושי השיעבוד השלים שלא היו צריכים להמתין 400 שנה אלא 210 ועי"י ומררו את חייהם קדם הגאולה ואזיל [מלשון בא] במהירות

יתירה, ויש לרמז קדמא ואזלא בגימטריא 190 שזה נלקח ממספר 400 ונשאר ר"י.

ויאמר פרעה מלך מצרים למילדות העבריות אשר שם האזנות שפירה ושם השנית פועה ויאמר בילדכן את העבריות וגו':

ולכאורה ויאמר השני מיותר הוא דהלא התחיל באמירה אליהן, וכתב צנני יטסקני דידוע מה שאמרו חז"ל אשר א' מהדברים שעמד בזכות ישראל במצרים היה שלא שינוי את שמם ונקראו בשמות יהודיים, ורמז לזה מתחיל הפרשה ואלה שמות בני ישראל וגו', ופרעה ידע מזה ורצה ליקח מהן זכות זו, לכן ציוה לשני המילדות המפורסמות אשר שמם יוכבד ומרים, ואמר להן שישינו שמם לשפירה ופועה שהם שמות מצריות, לכן כתיב ויאמר פרעה למילדות העבריות שישינו שמם לשפירה ופועה, זה היה ציווי א', וממילא לא יעמוד להם זכות שמם היהודי, ואח"כ אמר להן פעם שניה שיהרגו העוברים, ולכן להלן כתיב ותראן את המילדות את האלקים ולא עשו כאשר דיבר עליהן מלך מצרים והוא לשנות שמם, ותחיין את הילדים זה דבר שני לגמרי.

ויאמר בילדכן את העבריות וגו' ויצו פרעה לכל עמו לאמור כל הבן הילוד היאוריה תשליכהו:

יש להבין למה ציוה פרעה בתחילה רק לעבריות ואח"כ שינה דעתו וציוה לכל עמו, וי"ל דדינא דמלכותא דינא הוא כשהמלך עושה דין שוה לכל עמו, אבל כשמחייב רק מקצת העם כפי ראות עיניו אין חיוב לשמוע למלך, והנה פרעה שאל את המילדות למה תחיין את הילדים הלא יש חיוב לשמוע לדבר המלך, לכן כנשים המצריות העבריות" פי' לא גזרת על כל האומה בשוה [דיסקרימיניישען בלע"ז], ממילא אין חיוב לשמוע לדינא דמלכותא, מיד ויצו לכל עמו כדי שיהיה דבר השוה לכל.

ויהי כי יראו המילדות את האלקים וגו' ותזיין את הילדים:

יש להבין האם מי שאינו רוצח כבר נקרא ירא שמים הלא כל איש פשוט לא יהרוג תינוק בן יומו, ולמה כתב התורה עליהם שהיו יראי אלקים, וי"ל שהיה להם ברירה שלא להיות מילדות, וממילא לא יצטרכו להיות מורדות במלכות, והיה יכול להיות להם מנוחה ושלוה ומה להם לצרה הזאת, אמנם הם חששו שיבואו אחרות שאינם כמותם, לכן מסרו נפשם להיות מילדות כדי לעשות כל פעולה להצלת נפשם, ומוסר השכל כן שיש הרבה אנשים שיושבים בחיבוק ידים ואינם רוצים לעשות כלום כי מה להם כל העגמת נפש של עסקנות כידוע, ויש בזה חסרון בחובת האדם בעולמו, אבל מי שעוסק אף שיוודע שבשביל זה לא יכירו לו טובה ויהיה לו רק כאבי ראש, ואעפ"כ יודע החשיבות להיות עוסק בצרכי ציבור באמונה, זה נקרא ירא אלקים.

וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי:

לא הזכיר שמו ושם אשתו רק איש שתם, להורות כי כל איש יכול להיות ראוי להוליד וולד כמו מושיען של ישראל משה רבינו אם מקדש עצמו כראוי לכך, ולא יחשבו שמשה היה בן מלאך וכדומה [כמו להבדיל הנוצרים השוטים שאומרים על יש"ו שהיה בן מלאך עפ"ל], אלא היה בן איש בשר ודם, וע"י גיעתו זכה להתעלות כמעלות המלאכים.

ותרא אותו כי טוב:

פרש"י שנוולד מהול, ובספר משנת דר"א כתב ראייה לזה דידוע שהמהול נקרא תמים כמו שאמר הקב"ה לאברהם התהלך לפני והיה תמים, והנה ביום שני לבריאת העולם לא כתיב כי טוב, והטעם כתבו חז"ל והוא ברש"י שם כי לא נגמר מלאכת המים, משמע דרך על דבר הנגמר שייך לומר כי טוב, והנה כאן בלידת משה כתיב כי טוב, וע"כ צריכים לומר שנוולד תמים דהיינו מהול.

ותצפנהו שלשה ירחים:

הכה"ק מצעלוא ז"ל ה' למה דוקא שלשה ירחים, ותי'

בפרשת בהעלותך כ' שמשה אמר להקב"ה אחר חטא השליו: הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם, והנה מזל אדר דגים ומזל ניסן טלה ומזל אייר שור, שזה נכלל באלו ג' דברים שהזכיר משה, ובצדיקים הקב"ה מדקדק כחוט השערה, [ואף שמצינו באשר הוא שם, זה מידת הרחמים אבל לא מידת הדין], ולכן בג' חדשים אלו הוצרך להצפינו, אבל כיון שהגיע לו' סיון, אז הועיל זכות קבלת התורה שעתיד משה לקבל.

ותרד בת פרעה לרזוץ על היאור ותשלה את אמתה:

ואמרו חז"ל שנס נעשית לה ונתגדלה אמתה כמה אמות, והגאון רבי מאיר שפירא ז"ל היה אומר מה חשבה בת פרעה כששלחה את אמתה הלא לא ידעה שיהיה נס, אלא מכאן למדין שאם אדם צריך לעשות מעשה ישתדל לעשות והקב"ה אם רוצה יגמור את המעשה.

האלך וקראתי לך אשה מינקת:

ואמרו חז"ל שמשה לא רצה להניק מנכרית שהרי היה פה שעתיד לדבר עם השכינה, ובספר ט"ך עה"ת כ' דבר נפלא דלכך היה משה ערל שפתים מחמת שלקח גחלת כשהיה ילד בבית פרעה והניחו על שפתיו כמבואר במדרש, כי החלב נכרית נפל על שפתיו, ואף שלא רצה להכניסו לתוך פיו אבל על השפתיים נפל, ולכן הוצרך להגעיל את השפתיים שלא ישאר רושם כלל מחלב נכרית, ונשאר משום כך ערל שפתיים כל ימי חייו.

ויפן כה וכה וירא כי איף איש:

פרש"י שאין צדיק עתיד לצאת ממנו, הנה אמרו חז"ל בגיטין דף נ"ז: מבני בנין של המן למדו תורה בבני ברק מבני בניו של סנהריב יצא שמעיה ואבטליון מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים, וכתב היקועת יעקב הטעם לזה לפי שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה וכיון שעל ידי רשעים הללו נתקדש שם שמים, כמו בנס פורים ובסנהריב הנס שקרה עם חזקיהו וסיסרא עם יעל, לכן זכו שבני בניהם יתגירו, והנה ע"י שמשה אמר שם המפורש ונהרג המצרי נתקדש שם שמים, והיה ראוי לצאת ממנו איזה צדיק, אבל ויפן כה וכה וירא כי אין איש, ממילא לא היה מי שראה כל המעשה ולא נתקדש שם שמים ע"י השתמשות בשם המפורש, ממילא לא יצא ממנו שום צדיק ולכן היה יכול להרגו.

איתא צמנצ"ן שמשה רבינו היה פחות מבן עשרים כשברח ממצרים והיה ששים שנה הולך ממקום למקום וממלכה לממלכה וגם היה מלך בכוש ולבסוף הגיע למדין, והדבר הוא פלא גדול פי שנים, א' לאיזה צורך היה משה רבינו צריך להיות נע ונד ממקום למקום, ובפרט בשעה שהיו כל אחיו במצרים ושנית למה לא סיפר התורה משה רק איזה דברים קטנים שהיה רועה צאן וכו', וביאור הדבר ששני דברים אלו היו הכנה להיות מנהיג ישראל, בשעה שחטאו ישראל בכמה עבירות ומשה היה צריך להתפלל, היה משה העבד נאמן של הקב"ה יכול לחשוב איך מרדו בני ישראל נגד ה', והיה חושב אולי היה הקב"ה נותן התורה לאיזה משאר האומות היה יותר טוב, לכן הלך משה ממקום למקום וראה כל האומות העולם, והבחין החילוק בין ישראל לאומות, שאף שבני ישראל חוטאים מ"מ הם עומדים במדרגה הרבה יותר גבוה מאומה"ע, והתורה אינו מספר זה משום כבודן של ישראל [כמבואר ברש"י ריש דברים], והתורה מספר לנו משה רק כמה דברים על מידת הרחמנות שלו שהיה מושיע ישראל המוכה ואמר לשני אנשים למה תכה רעך והיה מושיע את בנות מדין והיה רועה את הצאן, ללמד שכוחו של משה היה מידת הרחמנות שלו שזה נתן לו הכח להיות רועה נאמן לישראל.

ותאמר איש מצרי הצילנו מיד הרועים:

איתא צמנצ"ן "אמרו בנות יתרו למשה: יישר כוחך שהצלתנו מיד הרועים, אמר להם משה: אותו מצרי שהרגתי הוא הציל אתכם, ולכך אמרו לאביהן "איש מצרי" כלומר מי גרם לזה שיבוא אצלנו, איש מצרי שהרג", וצריך להבין מה רצה משה

לע"נ

הרה"ח ר' דוד אליהו בן הרה"ח ר' יוסף חיים גרינוואלד זצ"ל

לע"נ

הרה"ח ר' בנימין בייטש בן הרה"ח ר' ישראל רוזנבוים זצ"ל

המחזק לבבות בני ישראל בזמן גלותם כדי שירגישו שהם בני
למקום, והטעם למה דוקא ספר תהלים, כי דוד המלך שהיה רוב
ימי חייו נרדף בצרות מרובות ואעפ"כ חיזק עצמו באמירת
שירות ותשבחות לקל חי, ובפרט בימי שובב"ם ובזמנים אלו
שצריכים ישועות גדולות סגולה גדולה להרבות באמירת תהלים.

משל המגיל מזונא לעיר שלא היה בה רופא רק היה
מגיע כשיש ראש העיר נחלה, והוא היה אדם טוב וחלה עצמו
במקצת כדי שיבא הרופאים לאחרים, כן האבות משה ודוד
שאמרו תהלים היו רק לעורר החסדים עבורינו, שיבוא הגואל
בשבילינו כי אצלם היה האמנה חזק מאוד.

ובפרט שענין גלות מצרים שהוא לשון מיצר וחסרון
בטחון ואמונה שאין מקום מספיק, כמו חם לגבי אביו נח שסירסו
משום שחשב שאין מקום ליותר מד' אחים, ובני ישראל הוא
ההיפוך דוקא לבטוח בה', דענין הבטחון אינו סתירה לשכר
ועונש כי אף שיש חשש שמא יגרום החטא אעפ"כ כח הבטחון
מוליד מציאות חדשה שיהיה טוב, והבוטח בה' חסד יסובבנו ורק
משום וירא משה לכך שמע פרעה, בהלכות תענית: מצות עשה
מן התורה לזעוק ולהריע בחוצרות על כל צרה שלא תבוא על
הציבור שנאמר על הצר הצור אתכם והרעותם בחוצרות
כלומר כל דבר שייצר לכם וכו' ודבר זה מדרכי התשובה הוא
שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל
מעשיהם הרעים הורע להן, אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא
יאמרו דבזה זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרות ה"ז
דרך אכזריות וגורמת להם להזדבק במעשיהם הרעים ותוסיף
הצרה צרה אחרת הוא שכתוב בתורה והלכס עמי בקרי והלכתי
גם אני עמכם בקרי, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם
תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת קרי.

על המזונות כיצד הרי שהזולו דברים של סחורה שרוב
חיי אנשי העיר חיי מהן ונתמעט המ"מ עדי שיצטרך התגר
למכור שוה עשרה בששה ואח"כ ימצא לוקח ה"ז צרת ציבור
ומתריעין עליה וזועקין עליה בשבת.

בהפסטה: הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל, יעקב
הוא השורש של ישראל, כמבואר במגלה עמוקות שיש קע"ב
תיבות בעשרת הדיברות וי' דיברות שיש בהם עק"ב, ועשרת
הדיברות הוא השורש לכה"ת, וכן ישראל יש ששים רבוא אותיות
לתורה, וזה ס"ת את יעקב איש הוא שבת כי שבת הוא השורש
לכל ימות השבוע, ועשרת הדיברות הוא השורש ויסוד האמונה
בין אדם למקום ובין אדם לחבירו אין אדם נוגע כמה שמוכן
לחבירו, ויאמן העם זה מה שנשאר להם דהיינו השורש, וזה
תעבדון את אלקים על הר הזוה דוקא דהיינו השורש יעקב עשרת
הדיברות והוא האמונה.

המולד: סוף יום ד', שעה 17, 35 מינוטי, 3 חלקים

סעודת ראש חודש תתקיים אי"ה ביום רביעי בערב

בבית מדרשנו בשעה 9:30

ברוב עם הדרת מלך

בספר יפוח בימיו צדיק עניני ראש חודש הביא בשם
האדמו"ר הקדוש איש האלקים מוהר"ל הי"ד מוידעטשין זיע"א
שסעודת ראש חודש מסוגלת לרפואה, ומי שיש לו חולה בתוך
ביתו יעשה סעודת ראש חודש עם עשרה אנשים, ואמר רמז לזה
מן המקרא ושם בת אשר סרת כי "בת אשר" גימטרי תוצאות
כדאיאת בגמ' ברכות ח ע"א שיש חללים כמין תוצאות, וכמו
שנאמר תהלים ס"ח כ"א למות תוצאות, וזה פירושו ושם בת אשר
ההמתקה מחולאים שהוא בגמטריה תתק"ג כמנין תוצאות רחמנא
ליצלן, ושם בגימ' רצון, סרת ר"ת סעודת ראש חודש ואפשר לבטל
את עניני המיתות הללו רח"ל על ידי סעודת ראש חודש ודפח"ח
יעו"ש.

לרמז בזה ומאי נפק"מ שמה שהרג את המצרי גרם להצילם, וכתב
דבצני יחזקאל שיש כאן יסוד גדול בעבודת השי"ת, דלפעמים
אדם עושה מעשה אשר נדמה בדעתו שזה מצוה ואח"כ לבו
נוקפו אולי לא היה זה מצוה אלא אדרבה היה כאן מעשה עבירה
ולא עשיתי כהוגן, והעצה לזה הוא שיתסכל ויתבונן מהי
התוצאה ממעשה זה שעשה, אם ישתלשל דבר טוב מהמעשה,
סימן הוא שהמעשה הראשון היה דבר מצוה, ולכן יצא מזה
מצוה בבחינת מצוה גוררת מצוה, אבל אם נתהווה ע"י מעשה זו
עבירה, אזי סימן שהמעשה הראשון היה ג"כ עבירה, ולכן אחר
שהרג משה את המצרי חשב אולי לא עשה דבר טוב, אבל כאשר
ראה שנסתלשל מזה דבר מצוה דהיינו הצלת המצרי, נתברר לו
למפרע שעשה מצוה גדולה בהריגת המצרי, וזה מה שמר משה
אותי מצוה שהרגתי גרם שאציל אתכם וממילא יודע אני
שעשיתי כראוי וכנוכן.

ויאמר אל תקרב הלם על נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא:

וכי נמלך כל מקום שהשכינה נגלית אסור בנעילת
הסנדל, וכן הכהנים לא שמשו במקדש אלא יחפים, ויש להבין
מהו ענין זו של איסור נעילת הסנדל, ובספרי צלך יוסף כתב לבאר
בהקדם המבואר ציבורי ע"ה השמים ולבעל השל"ק ז"ל על ברכת
שעשה לי כל צרכי שניתקן על נעילת הסנדל כמבואר בגמ'
ברכות, ויש להבין השייכות, והצ"ח צ"ס רצו המהרש"ל שהענין
הוא כפי מה שאמר דוד המלך ע"ה במעלת האדם, ותחסרהו
מעט מאלקים תמשילוהו במעשה ידך כל שתה תחת רגליו, פי'
שהקב"ה ברא העולם בשביל האדם והוא מושל בדומם צומח
ובעלי חיים, נמצא שהכל תחת רגלי האדם, ולכן כשלוקח האדם
מעור הבהמה לעשות מנעלים למדרך כף רגליו, הוא מראה מזה
שהקב"ה נתן לו העולם שהוא ימשול בהעולם, ולכן מברך ע"ז
שעשה לי כל צרכי, ולפי"ז מוכן שבמקום שנגלית השכינה אסור
להראות שום שררה וגדולה וכמו שאמרו חז"ל אין גדולה בפלטיין
של מלך, ולכן אסורין בנעילת הסנדל.

"של נעליך", מי שיש לו מנעלים יכול לילך על גבי
אבנים קטנים ואינו מרגיש, אבל בלי מנעלים מרגישים אפילו אבן
הכי קטן הנמצא על הדרך, כן המנהיג את ישראל צריך להשליך
את הנעל, דהיינו שלא ילך בגדולות כאילו אינו מרגיש אלא צריך
ולהרגיש שהוא דורך על גבי אבנים קטנים, ולדקדק ביחסו עם
אחרים.

נע"ל ר"ת נשיכה עקיצה לחש, רמז לג' דברים שאמרו
חז"ל [מדרש במדבר ג' ועוד מקומות] שאל יצער ת"ח שנשיכתן
נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת שרף,
והמנהיג צריך להשתדל להסיר הקפידות.

לא תאספון לתת תבן לעם:

הבית ישראל פי' למה לא הכביד העבודה עליהם עיי"ז
שיעבדו עוד שעות, ותי' שיותר עבודה בכמות אפשר להתגבר
על זה אבל דאגה אין ימצאו קש זה משנה כל המציאות של
מחשבת האיש, ולאמו"ר הוסיף שלכך כ' לא "תאספון" בא' לשון
אסיפה, כי דאגה בלב איש ישחנה, וגם זה לא רצה אותו רשע.

עֵתָה תִּרְאֶה וְגו':

כי אין הגאולה בא אלא כשתייאשו מן הגאולה [כמבואר
בסנהדרין דף צ"ז.], וכל זמן שהיה משה מחכה להגאולה לא היה
יכול לבא, אבל כיון שגם משה אמר והצל לא הצלת את עמך, מיד
אמר לו הקב"ה עתה תראה עכשיו אפשר לבוא הגואל, וכן פי'
הרה"ק הריוזנער ז"ל כעת אמר ליעקב ולישראל מה פעל קל הן
עם כלביא יקום וכארי יתנשא, שאם הגיע הזמן שלא רק הפשוטי
עם שואלים מה פעל קל אלא גם הצדיקים שואלים [דהיינו יעקב
וישראל], אזי זה סימן שאין ברירה רק הן עם כלביא יקום וכארי
יתנשא שהגיע זמן הגאולה שלימה.

תהילים בימי השובבים - ואלה שמות בני ישראל
הבאים, סופו תיבת תהלים, ואיתא צפסה"ק שאמירת תהלים הוא

לע"נ

הרה"ח ר' פינחס בן הרה"ח ר' בנימין ביינוש וזע"א

אשר הלך לעולמו לאחר שהזדנך ביסורים קשים ומבלם בארבה בשב"ק פ"ר' שמיני לסדר 'בקרובי אקדש' - נוניסן תשע"ז

